संस्कृत

क्र.नं. १८०

याज्ञिक

प्रयोग-स्मार्त

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

3320

(1) श्रीगणेशाय नमः ॥ अथ सर्वतोभद्रं ॥ उन्नताख्यं चतुर्भिः स्यान्मंडलं चतुर
स्रकं ॥ हस्तैर्हस्तद्वयेन स्यान्मध्यमे हस्तमात्रकं ॥ कनिष्ठं मानपूर्वं तु प्रतंत्या
गे प्रशस्यते ॥ बिंदुनालांछनं तत्कुर्यान्मध्यप्रदेशितः ॥ तस्योपरि समं सू
त्रं कृत्वा पश्चिमपूर्वयोः ॥ उदग्दक्षिणयोस्तद्वत्कुर्यात्तदनंतरं ॥ बिंदुपू
र्वाशयोर्मध्ये बिंदुमन्यं निवेशयेत् ॥ उदग्दक्षिणगं सूत्रं वीथीमध्ये प्रथ
मस्य तु ॥ एवं सूत्रद्वयं चापि पूर्वपश्चिमे भवं ॥ एवं षोडश चक्रेषु को
ष्ठकेषु केनेषि ह ॥ पूर्वपश्चिमगं सूत्रं वीथीमध्ये प्रथमस्य तु ॥ दक्षिणो
त्तरगं प्राग्वत्क्षिपेत्सूत्रचतुष्टयं ॥ कोष्ठकानां भवेदेवं चतुःषष्टिस्तु मंड
ले ॥ अष्टानामथ वीथीनां पूर्वपश्चिमदिग्गतं ॥ सूत्रं विनिक्षिपेद्यो

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

॥१॥ मध्यदेशोष्टपदस्य च॥ कोष्ठकाणां समग्राणामेवं विरचिते सति॥ षट्पं
चाशाष्टतद्बहिस्संख्याश्चोक्ता चमंडले॥ वीथ्यां यत्सांतवर्तिन्यां कोष्ठकानां च
(2) तुष्टयं॥ मध्येन तद्द्वितीयस्य मध्यस्थ कोष्ठकद्वये॥ एषामेन्तररेखास्सुरचि
तोन्मार्जितास्सु च॥ यत्स्थानमेकं तन्मात्रं तद्द्वे द्वारसंज्ञकं॥ एवमेकं पदा
द्वारपार्श्वयोः कोष्ठकं भवेत्॥ सांतवीथ्या द्वितीयस्या वीथ्याः पूर्वक्रमात्
स्थिते॥ त्रयं त्रयं कोष्ठकानां रेखास्तु मध्यतः॥ उन्मार्जितास्सु यत्स्थाने
द्वारशोभाह्वयं तु तत्॥ द्वारशोभासमीपस्थ सांतवीथ्यां व्यवस्थितं॥ को
ष्ठकत्रितयं वीथ्यां द्वितीयस्यां च कोष्ठकं॥ एवमेतस्य तुर्यं पुरे रेखास्तन्मार्जि
तासु च॥ स्थानं व्यवहितं यस्यादुपशोभा तदाह्वयं॥ एवमन्यासु दि ॥१॥

ल (2A)

ध्रूं स्वाहा रादीनां प्रकीर्तनं ॥ कोणेषु कोष्ठ षट्कं स्य स्या सर्वस्वमुपश्रोष्यतः ॥
तत्र मध्ये नि विशास्फुरे रेखास्फुमार्जिनास्फुच ॥ रेखाने स्मंड ले तु तु भवेत्को
णसमाहसं ॥ रावेद्वाराणि च त्वारि द्वारं श्रोष्ठा एकैक तथा ॥ उपश्रोष्ठा ए
कं तद्वत्तथा कोण चतुष्टयं ॥ तृतीय स्या चतुर्थ्यां पावीथ्या रेखा कद्वंदके ॥
उन्मार्जिनि मध्यगते भवेद्यामसमंततः ॥ पंचम्यां अपि वीथ्या श्चम
ध्ये कोण चतुष्टयं ॥ तत्र मध्ये रेखा स्फु सर्वत्रो ष्टुं स्तनेहृतं ॥ यत्स्था
नमेकतां प्राप्ते पीठपद्मा हस्युतत्तु ॥ पाद्मो पीठपद्मा स्माः कोणस्थ
कोष्ठकत्रयं ॥ प्रागवनत्रैकतां नीतं पीठस्य चरणं तु तत्तु ॥ वीथ्याः ष
ष्ठ्या स्फुस सप्तम्या अष्टम्या मध्यवर्जिनी ॥ रेखां तत्रोपरे रेखाणां स्था

गागा० सर्व०

॥२॥

(3)

खसुंसने कृते ॥ वृहत्कोष्ठचतुष्कं स्यान्मंडलाभ्यंतरे स्थितं ॥ ईशानको
णादारभ्य यावत्कोणस्तु निर्ऋतिः ॥ सूत्रं कोष्ठयुगस्यैकं मध्यबिंदोर
धोपरि ॥ आग्नेयकोणाद्वायव्यकोणादपि तथैव च ॥ अन्यत्र कोष्ठयुगे
पि सूत्रमन्यद्विनिक्षिपेत् ॥ मध्यतः पीठपद्मास्तु सूत्रं विघ्यमधिष्ठितं ॥
दिक्चतुष्केऽपि चतुरस्रस्य भागान्प्रकल्पयेत् ॥ तस्या भागाश्चतुर्थो यो
मध्ये बिंदुसमीपगः ॥ तस्योर्ध्व वर्तुलाकारं क्षिपेत्सूत्रं समंततः ॥ तन्म
ध्ये कर्णिकाकार्या बहिस्तस्याद्वितीयके ॥ भागे तु वर्तुलाकारं तत्रप्रा
ग्वद्विनिक्षिपेत् ॥ तन्मध्ये केसराणि स्युः केसरेभ्यो बहिः स्थिते ॥ भा
गे तृतीयके प्राग्वेष्टनं सूत्रं विनिक्षिपेत् ॥ तन्मध्ये दलानि स्युस्तेभ्यो ॥२॥

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

(3A)

बाह्ये चतुर्थके ॥ भागे न्येवर्तुलाकारं क्षिपेत्सूत्रं समंततः ॥ अष्टसं [illegible] ख्यान्यू
नस्कविस्तुद्दलान्यातु सर्वशः ॥ इत्येवं मंडलं प्रोक्तं सर्वतोभद्रसंज्ञितं ॥ तत
स्य दिक्षु सर्वासु बाहिवीथीप्रमाणतः ॥ सूत्र [illegible] त्रयं सत्वरजस्तमसंसं
विनिक्षिपेत् ॥ पंचवर्णेन चूर्णेन मंडलं पूरयेत्ततः ॥ हरिद्रारचितं चूर्णं
कर्णिकायां विनिक्षिपेत् ॥ श्वेतवर्णं केसरेषु श्रीहितं [illegible] डुलसंनिभं ॥
दलेषु निक्षिपेद्दन्तैः प्योबाह्य [illegible] ततः ॥ श्यामपराजितं वर्णं व्योम
रेखांतरे क्षिपेत् ॥ यां कुजां वी [illegible] रेखा चंद्रवर्णेनितो बुधाः ॥ पीठपद्यां
यथाशोभां चरणे चाच निक्षिपेत् ॥ पीठपद्यां बाहिवीथ्यां निरां चूर्णं
विनिक्षिपेत् ॥ [illegible] द्वारेषु चंद्रवर्णं च द्वारशोभासु लोहितं ॥ हरिद्रामु
पशोभासु तद्वत्तंदुलसं [illegible] निभं ॥ कोणेषु निक्षिपेच्चूर्णं मंडलस्यव

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

॥३॥ हि:पुनः॥श्वेतंतुसत्ववीथ्यांस्याद्रजःसंस्थंतुलोहितं॥कृष्णंतमोभिधाने
तुक्रमाच्चूर्णंविनिक्षिपेत्॥इतिगागाभट्टकृतेसर्वतोभद्रकारिकासमा
(५) प्तः॥ ॥वारुणमंडलं॥ ॥वोरस्नारचक्रं॥तत्रशुद्धवेद्यां॥मध्येत्रिहस्ता
त्मासांचतुरस्त्रांप्रसाध्यप्रागपरदक्षिणोत्तरंनवनवरेखाःतिस्रश्चतु:
षष्टिकोष्ठकुंडंकुर्यात्॥तत्रकोष्ठानिप्रत्येकंनवांगुलानिसंप[illegible]द्यंते॥
ततोबाह्यांत्यपंक्तिषुचतुर्दिक्षुमध्यकोष्ठानिचत्वारिचत्वारिमार्ज
यित्वातदुपांत्यपंक्तिषुपार्श्वेमध्यप्रदेशत्रयंत्रयंलुप्त्वाप्रतिदिक्षुम
ध्यकोष्ठद्वयंमार्जयित्वातेनचतुर्दिक्षुषट्कोष्ठानिचत्वारिद्वाराणि
सिध्यंतिततोमध्यस्थितषोडशकोष्ठानिमार्जयेत्॥ततोबाह्यैकै
ककोणंविहायकोणकोष्ठद्वारपीठांतरालवर्त्तिन्यवेत्रिष्ठानिपंचपं

(4A)

चकोष्टानि मार्जयेत् ॥ तथा च मध्य चतुरस्त्रपीठस्य पादाः सिध्यंति ॥ ततो
मध्याच्चत्वारि वृत्तानि कुर्यात् ॥ तत आद्ये चत्वार्यंगुलानि व्यासः ॥ द्वितीये
ष्टौ तृतीये चतुर्विंशतिः ॥ चतुर्थे षट्विंशतिरिति तच्चतुरंगुलं वृत्तं कर्णि
कारूपं पीतेन रजसा पूरयित्वा कर्णिकावाधि रेखां सितेन रजसा निर्माय
तद्बहिरष्टांगुलात्मके कर्कटवृत्ते पीतरक्तसितरजोभिः संपादितमूल
मध्याग्राणि षोडश केसराणि संपाद्य तत्केसरावधि रेखां सितेनैव र
जसांगुलोन्नतां संपाद्य चतुर्विंशत्यंगुलात्मके तद्बहिर्वृत्ते सितेन रजसा
अष्टदिक्षु अष्टौ पत्राग्राणि रक्ताग्राणि कुर्यात् ॥ ततो दलोन्नतरेखा सि
तेन रजसा विधाय दलांतराणि कृष्णेन रजसा विधाय पूरयित्वा तद्ब

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

(5)

हिरेकांगुलाद्बहिर्वृत्तेरेखांसितेनरजसासंपाद्यवृत्तद्वयांतरपङ्क्तिनोष्टद
लायेतत्संधिचिन्हैः षोडशधाविभज्यप्रतिभागंयवाकारान्षोडशादया
मपीतारुणश्वेतरजोभिः कल्पयित्वातदंतरायथायोगंरजोभिःपूर
यित्वातद्बहिःसितपीतारुणश्यामहरितपंचरेखांलिखेत्॥तद्बहिः
पीठक्षेत्रंचतुरस्रंयथाशोभंरजोभिःअलंकृत्यपीठावधिरेखासिते
नरजसाचतुरस्रांरचयेत्॥द्वारक्षेत्राणिपूर्वादितःपीतश्यामश्वेतह
रितरजोभिःपूरयेत्॥आग्नेयादिकोणकोष्टचतुष्टयंचधवलैःपूरयेत्॥
आग्नेयादिपीठपादचतुष्टयंपंचकोष्ठात्मकंक्रमात्॥सितरक्तपीत
कृष्णरजोभिःपूरयेत्॥ततःसितेनरजसांगुलोन्नतेनेबहिश्चतुरस्र ॥७॥

रेखां कुर्यादितिपितामहच्चरणाः इदं वारुणमंडलं ॥ मदनाद्याश्च ठाकुरस्म
(5A) ते ॥ चतुर्हस्तं चतुरस्रं नवमस्येके द्वादशांगुलानि कोष्ठानि वृत्तानि तु पंच
तत्राद्ये वृत्ते च त्वार्यंगुलानि द्वितीये च तृतीये विंशतिश्चतुर्थे चतुर्विंशतिः
पंचमे षट्त्रिंशादिति पंचकोष्ठात्मकं ॥ ॥इति वारुणमंडलं ॥ ॥अथ सर्व
तोभद्रं हेमाद्रौ स्कांदे ॥ मातु [illegible] मारेखाः कुर्यादिकोनविंशतिः ॥ खंडें
दुस्त्रिपदाः कोणेष्वंखलाः पंचभि [illegible] पदैः ॥ शकादशपदा वल्ली भद्रं तु नवभिः
पदैः ॥ चतुर्विंशत्पदा वापी पार [illegible] विंशतिः पदैः ॥ मध्ये षोडशभिः को
ष्ठैः पद्ममष्टदलं स्मृतं ॥ श्वेतेंदुः श्रृंखला कृष्णा वल्ली नीलेन पूरयेत् ॥
भद्रारुणा सिता वापी परिधिः पीतवर्णकः ॥ बाह्यांतरदला श्वेता क

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

५ र्णिका पीतवर्णिका ॥ परिध्यावेष्टितं पश्चं बाह्ये सत्वरजस्तमः ॥ ॥ इति सर्वतो
भद्रं समाप्तं ॥ ॥ अथैकलिंगं गौरीतिलके ॥ तिर्यगूर्ध्वगता रेखाः कार्याः
(6) स्त्रिधा त्रयोदश ॥ कोणे द्वः स्त्रिपदः पश्चतः कुष्ठा त्रिपदश्चं खली ॥ वल्ली
चषट्पदा नीलाभद्रं रक्तं च कल्पयेत् ॥ पदैर्द्वादशभिः स्याच्च मुत्तरे पू
र्वे दक्षिणे ॥ पश्चिमायां महारुद्रं मध्ये विंशति कोष्ठकैः ॥ लिंगपार्श्वे
तथा मूर्ध्नि अष्टौ लोकाः प्रकीर्तिताः ॥ लिंगमेकं तथा गौर्यास्ति-
त्रयं तु मंडले ॥ एतद्येन मंडलं च्वेवन स्त्रगोरीमसीदति ॥ ॥ इत्येकलिंगतो
भद्रं ॥ ॥ शाके १७०२ रूवनाम संवत्सरे ज्येष्ठ शुद्ध चतुर्दश्यां सोमवासरे
तद्दिनी जनार्दनपंतात्मज नल्कन भवानीशंकरेण लिखितं ॥ ॥ ॥ ॥५॥

मूळ प्रत पाहण्यासाठी संपर्क

इतिहासाचार्य वि.का. राजवाडे संशोधन मंडळ, धुळे
राजवाडे पथ, गल्ली नं. १, धुळे-४२४००१ (महाराष्ट्र)
दूरध्वनी क्रमांक (०२५६२) २३३८४८
Email ID : rajwademandaldhule@gmail.com